

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 35 (402)

Fredagen den 30 augusti 1895.

8:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5:— Iduns Modetidn., månadsuppl. » 3:— Barngarderoben » 3:—		Byrå: Klara Södra Kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösnr endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
--	--	--	---	---	---

Hedda af Klercker.

Den 1 juli innevarande år lämnade Eugeniahemmets hitillsvarande föreståndarinna, fröken Hedda af Klercker, efter tolfårig, själfuppoffrande verksamhet den plats, som af hemmets stiftarinna, prinsessan Eugenie, blifvit henne anförtrödd. En sådan lifsgärning må ej gå Iduns läsarinno opåaktad förbi.

När man kommit så långt med förberedelserna för den nya stiftelsen, att en styrelse, med prinsessan Eugenie som ordförande, var bildad, en kassaförvaltare och en sekreterare valda samt lokal utsedd för den första uppsättningen af fattiga, obotligt sjuka och vanföra barn, uppstod naturligtvis en fråga af största vikt för det blifvande hemmet: hvar finna en passande föreståndarinna för detta? Naturligtvis kunde man icke annonsera efter en sådan. Här gälde framför allt att finna en kvinna, som af rätt bevekelsegrund ville gifva ut sig själf, som mäktig af kärlek ville offra sitt lif i den himmelske barnavännens tjänst, offra bekvämlighet och ro

för dessa hjälplösa, kvindande små, som icke ens med det normala barnets varma känsla kunde återgälda kärlek med kärlek. Härtill fordrades ju också en ordnande hand och en styrande förmåga för det med hvarje år tillväxande hushållet. Och att en sådan kvinna fanns hafva de tolfångna åren bevisat.

Hedda af Klercker, dotter af öfverstelöjtnanten Jonas Reinhold af Klercker vid Vendes artilleriregemente och hans maka, Johanna Lovisa Malmström, föddes i Kristianstad 1833 samt uppfostrades och vistades alltjämt i hemmet. Fadern, som dog vid 93 års ålder, härstammade från en gammal skottsk ätt, som introducerades på svenska riddarhuset 1788.

Efter hans död såg dottern sig om efter ett arbetsfält, där hon kunde bli till gagn för medmänniskor och finna användning för de gåfvor och kunskaper, som voro henne förlänta. Hon hade fått blick på det stora kristliga budet till hvar och en, att icke lefva sig själf, och hon emottog därför villigt,

Inga ärestoder
Kvinnans dygder vinna,

Men där böner brinna
Mellan fårefloder,

Heter hjälten kvinna,
Heter segrarn moder.

B. E. Malmström.

om än med häfvan för uppgiftens storlek, kallelsen att som föreståndarinna öfvertaga vården af det nybildade hemmet för obotligt sjuka och vanföra barn.

Detta hem öppnades i hyrd lokal vid Sundbyberg 1882. Det var en varm, solig junidag, då prinsessan Eugenie före sin afresa till sommarhemmet på Gotland, kunde företaga den lilla utfärden till Sundbyberg, där Eugeniahemmets styrelse och åtskilliga andra för saken insresserade, voro samlade. Syrénér och liljekonvaljer doftade, och fåglarne sjöngo så glädt, som hade äfven de förstätt att glädjas öfver det skyddande näste, som här bereddtes åt små hjälplösa människobarn. Pastor Wadström höll invigningstalet, nedkallande Guds välsignelse öfver de sjuka barnen, deras vårdarinnor och »de lidandes furstinna», som nu frade en af sina skönaste högtidsdagar.

Och så började arbetet inom det lilla hemmet. Barnens antal var väl till en början icke så stort, men deras hjälplöshet dess större. Om hvilka skriande lidanden talade icke dessa bleka anleten, dessa förkrympta små lemmar! Här såg man puc-kelryggiga små varelser, som med möda släpade sig öfver golfvet, här återigen andra, som hoppade på kryckor, och ännu andra, som blott kunde flytta sig framåt i rullstolar. Här förekommo ock ohyggliga fistelsår, ekzem och idiotism. En liten flicka led af svåra spasmodiska ryckningar i hela kroppen och hade ett förskrämdt och oroligt utseende. Man sade, att då hon en dag som helt spädd suttit på sin moders arm, hade fadern kommit hem i berusadt tillstånd och öfverfallit modern med hugg och slag, hvarvid denna sökt skydda sig genom att hålla barnet framför sig. Förskräckelsen hade så våldsamt angripit den lilla, att hon för lifvet får bära de sorgliga följderna häraf. Många liknande fall torde ock vara den husliga orsaken till en verkan, som här ligger allt för uppenbar.

Idiotafdelningen af barnen företedde en, om möjligt, ännu sorgligare anblick. Förståndets ljus skymtade här blott svagt fram och talets gåfva ersattes endast af plågsamma, oartikulerade ljud. Små barn med onaturligt stora hufvuden, så tunga att kroppen ej förmådde bära upp dem, måste väcka det innerligaste deltagande. Hvilken själfuppoffring, hvilken kärlek fordrades ej för att dag från dag kunna uthärda med åsynen af allt detta! Här hade människokärleken i sanning ett rikt fält för sin verksamhet.

Den nya lokalen visade sig snart nog otillräcklig för de många ansökningar om inträde vid hemmet, som ingingo från alla delar af landet, och det var ej lätt att med ett bleklagdt nej afvisa alla dessa böner. Ett annex till den först hyrda lokalen anskaffades och ordnades och flere barn intogs. Under tiden arbetades med stor ifver för åstadkommande af ett eget hem. En större bazar inbragte en betydlig summa, hvartill kommo årsafgifter samt större och mindre donationer. Mot en årlig afgift af 850 kronor erhöill sällskapet för Eugeniahemmet rättighet att för all framtid

arrendera den strax utanför Norrtull belägna kronoegendomen Norrbacka, där man lät uppföra ett ganska rymligt stenhus. År 1887 års riksdag efterskänkte, på motion af enskild man, för sin del arrendesumman, så länge egendomen innehafves af Eugeniahemmet. Grundstenen till den nya byggnaden lades af kronprinsen den 25 april 1885, prinsessan Eugenie födelsedag. Och samma dag skref prinsessan till en af sina medarbetarinnor: »Nu är grundstenen lagd. Må vi dagligen, under det där lägges sten på sten och murarne stiga i höjden, uppsända lof och bön till Gud för arbetets framgång. Ja, gifve Gud, att Eugeniahemmet alltid må stå på klippan Kristus!»

Efter ett och ett halft år var byggnaden färdig och den högtidliga invigningen ägde rum den 2 okt. 1886 i närvaro af h. m:t drottningen, prinsarne och prinsessan Eugenie, som därvid strålade af fröjd.

Belägenheten af hemmet är särdeles tilltalande. Byggnaden ligger på en höjd, omsluten af barrskog. Nedanför ser man på något afstånd Brunnsviken med dess leende stränder.

Inom detta hem öppnade sig nu för fröken af Klercker ett än större verksamhetsfält, i det barnens antal år från år tillväxte. Redan vid öfverflyttningen från Sundbyberg utgjorde de 32. Vi kunna lätt tänka oss, hvilken tid och ansträngning som fordrades, innan allt blef ordnad inom det nya hemmet. Icke nog att möblerna stodo nya och prydliga kring väggarna och att små nätta sängar med hvita täcken gjorde sofrummen inbjudande, allt detta skulle på ett rationellt sätt underhållas och de sjuka barnen icke blott vårdas, utan äfven fostras. Lärare och lärarinnor anställdes liksom flere sköterskor och en utvidgad tjänarepersonal. Härigenom tillväxte hushållet i betydlig grad, på samma gång antalet af barnen uppgick de första åren till 60 à 70 och de senare åren ända till 80. Öfver hela detta stora hushåll skulle föreståndarinnan utöfva tillsyn, sörja för ekonomien och bilägga små misshälligheter, som under så talamodspröfvande förhållanden lätt kunde uppstå. Långa korridorer och trappor gjorde ock tillsynen än besvärligare för den, som skulle vara med öfverallt.

En särskild tillbyggnad för idioterna har under senare åren tillkommit, på samma gång styrelsen funnit det bäst förenligt med hemmets idé, att bland de sjuka ooh vanföra barnen för framtiden icke vidare intaga idioter, då för dem ju på senaste tid flere särskilda hem upprättats. Ett isoleringshus, för den händelse någon epidemi skulle utbryta bland barnen, har ock blifvit uppfördt.

År 1887 började en slöjdskola inom hemmet, där de barn, som varit mottagliga för undervisning, gjort glädjande framsteg i allehanda handaslöjd.

För närvarande stå tvänne nybyggnader under arbete. Den ena en tillbyggnad af själfva hufvudbyggnaden, afsedd att kunna inrymma ännu ett femtiotal barn. Den andra en tillbyggnad af ekonomibyggnaden, som länge varit af behovet påkallad. Dessa byggnader hoppas man få färdiga till hösten 1896.

Styrelsens tanke är att genom ökad utrymme vinna plats för öfning af hvarje-handa yrken, såsom skradderi, skomakeri, snickeri, o. s. v., allt efter barnens olika fallenhet och krafter. Vid behandlingen af dessa barn måste man ju alltid fasta afseende vid deras svaghet. ty om man äfven genom outtröttlig omvårdnad lyckas hos en del öfvervinna de svåraste sjukdomsyttningarna, kvarstå alltid den kraftlöshet och svaghet, som göra dem odugliga för ett ihållande eller mera ansträngande arbete.

Och frågar man nu, hvad det blifvit af alla dessa barn, som vårdats inom Eugeniahemmet, så svaras, att ett ringa fåtal utgått såsom förbättrade, andra hafva återtagits af föräldrarne, sedan dessa på ett eller annat sätt kommit i bättre tillfälle att själfva draga försorg om dem. Många ha blifvit bortburna i en liten svart kista för att gömmas i en okänd graf. Men en och annan af dessa lidande små har dock före sin död gifvit glädjande tecken till ett uppspirande inre lif, som helt visst skall komma till utveckling och mognad i strålarne från den eviga kärlekens sol. Det varder sådt i svaghet, men uppstår i kraft. Fler-talet af Eugeniahemmets skyddslingar äro emellertid kvar under det hägnande taket, där de små vinddrifna fåglarne funnit en tillflykt undan stormarne och kylan där-utanför.

Lidandet med dem och arbetet för dem ha under tiden, i förening med de tilltagande åren, så tårt på föreståndarinnans krafter, att hon innevarande år känt sig manad att begära sitt entledigande från den plats hon, utan lön af människor, innehafte under alla dessa år. Det är dock icke utan saknad hon lämnat dessa små, som hon lärt sig att älska af honom, som tog sig an det ringa och föraktade i denna värld. Må hon under hvilans timmar ännu vederkvickas af hans ljufliga hviskning: »Hvad I hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I gjort mig!»

Afskedet från Eugeniahemmet underlätades ock för henne genom vissheten, att hon lämnat omsorgen därom i goda händer, då fröken *Ebba Virgin* nu såsom föreståndarinna öfvertagit densamma.

L. S.

Sensommar.

*F*örr var min kärlek lik en ljungelds flamma,

Som ur passionens mörka moln bröt fram,
Nu väcks den lätt, men slocknar i det-
samma,

En kornblixst blott, hvars sken du knappt
förnam.

*Förr var den julisolen lik, som låter
En blomsterskörd stå upp i skuggrik park,
Nu utan mål den fladdrar fram och åter
Ett norrsken blott utöfver frusen mark.*

*Gif mig en enda solvarm dag tillbaka,
Låt än en blommas kalk slå ut för mig,
Och troget vill jag öfver henne vaka,
Ty nu hon ensam skall bli allt för mig!*

*De gamla tankar blifva än mig trogna,
Om stilla kärlek drömmar jag ju än,
O, låt ett enda ax i skörden mogna,
Förr'n härjarns lie svingas öfver den!*

Gustaf Meyer.

När "änglavakten" sviker.

»Nu håller en barnunge på att ge sig ned i gatan,» sade en herre i vårt sällskap och pekade på ett snedt emot vår våning liggande hus.

Vi riktade våra blickar dit. Utanför porten stod en skärslipare i full sysselsättning och omringad af en skara ungdomar. Ett så intressant skådespel, som det hela utgjorde, kunde icke gärna undgå att bli bekikadt äfven ofvanifrån: där låg i ett öppet fönster två trappor upp med mer än halfva kroppen ute på fönsterblecket en flicka om tre à fyra år.

»Nu kafvar hon sig ändå längre ut,» anmärkte herr X., »nu... nu ger hon sig visst i väg...»

»Nej, för Guds skull, säg inte så, Karl!» utbrast hans fru rysande och stirrade ångestfullt på den lilla kraflande varelsen.

»Hu då — jag vill inte se dit!» nästan kvad fröken Emma och slog händerna för ansiktet.

»Nej, jag härdar inte ut den synen!» sade fru X. lägmäldt, men med flämtande andedräkt. »Fort! Man måste springa öfver och underrätta modern — åh, en sådan mor, en sådan mor...!»

»Vänta litet,» afbröt herr X., alltjämt iakttagande barnets rörelser, »nä — nu är faran öfver, flickan kryper in igen...»

»Faran öfver... ja, för den här gången,» pustade fru X. ut efter sin sinneskakning, »men tänk på alla kommande tillfällen! Nog borde man ändå göra hennes mor eller någon annan anhörig en allvarlig föreställning...»

»Och bli afsnäst,» inföll herr X. lakoniskt.

»Kanhända det, men hur det är, så gör alltid en vänlig varning från utomstående något till, sedan den första förargelsen öfver inblandningen gått öfver och eftertanken börjar röra på sig. Man har både rätt och skyldighet att här ingripa.»

»Ja visst, och man kan väl begära att få sina nerver skonade,» menade fröken Emma förtrytsamt.

Herr X. drog något på munnen.

»Det är inte litet viktigt, det! — Men antag nu, att man i detta enda fall verkligen uträttade något godt — hvad skall man göra för att hindra alla dessa andra olyckor af samma slag, hvarom vi nästan dagligdags läsa i tidningarna?»

»Godt, att man kunde rädsla åtminstone ett lif!» invände fru X. »Men jag säger likasom du: hvad skall man göra för att hindra alla dessa olyckor, som till största delen härröra ur mödrarnas likgiltighet? Då de tidt och ofta läsa tidningarna, hur den och den fem- eller sexåringen störtat ned i gatan genom ett fönster, som oförsiktigt lämnats öppet under den lilles ensamhet, är det ofattligt, att de ej häraf taga varning för sina egna småttingar del. De borde väl genom exemplen af allt tätare olycksfall till sist fått en sådan skrämself, att inte en enda olycka i den vägen vidare tillätes inträffa.

»Tillåt mig göra ett par anmärkingar,» sade en äldre man, som hittills under tystnad hört på. »En mycket stor del af de kvinnor, inom hvilkas samhällsklass de flesta af dylika olyckor inträffa, torde knappt ha tid att läsa en tidning, de ha icke tillgång till ens den billigaste, eller de intressera sig icke alls för tidningsläsning, och med deras män förhåller det sig nära nog på samma sätt; på sin höjd ögna de flyktigt genom bladet och glömma under dagens id hvad de ha läst. Därför ha hvarken hustrurna eller deras män det riktiga begreppet om den omfattning, de omtalade olycksfallen tagit. Af alla, som under en längre tid inträffat, ha de, mest kanske genom hörsägnen, blott reda på några få och fästa ingen vidare uppmärksamhet därvid, då det är saker, som icke röra dem och deras familj. De få just aldrig någon rätt kraftigt upprykande anledning att öfverväga satsen: »i dag dig — i morgon mig!» Om i en småstad en barnunge skulle falla i gatan, komme säkert hela samhället i rörelse, men i en stor och intensivt liflig stad som Stockholm, där nya händelser och intryck i snart sagdt hvarje minut aflösa hvarandra, försvinna dylika tilldragelser i mängden af andra med större dimensioner. De äro, trots slutsummans storlek, så att säga ändock för glest fördelade på ett alltför vidsträckt folk- och händelseområde för att gifva tillräckligt starka och varaktiga intryck. Där en dylik olyckshändelse icke rent af är förbisedd, är den i alla fall glömd om några dagar, ja, om några timmar. De komma ofta, det är sant — men ändock alltför enstaka, såväl själfva tilldragelserna som motiven därom.»

»Enstaka?» upprepade fru X. »Det fattades bara, att det en vacker dag regnade barn i gatan...»

»Eller ramlade uppgifter på förolyckade barn i hvarje familj i Stockholm.»

»Hur menar doktorn?»

»Jo, jag tror och har länge trott, att om familjemödrarna tidtals på en gång läsa om närmast föregående månaders eller halfårs olycksfall af detta slag och så godt som blefve tvungna att läsa därom, skulle en utomordentligt god verkan förspörjas. Ur de dagliga tidningarnas årgångar kan man hopräkna ända till sjuttio barnfall genom fönster per vissa år. Utplockade på 365 dagar med tusentals skiftande händelser, göra de ej synnerlik effekt. Men bunta ihop dem t. ex. halfårsvis, låt trycka af en

tre-tio, fyrtio notiser efter hvarandra på en enda lista och sprid den i en 30 eller 40 tusen exemplar bland Stockholms alla familjer! Skicka som sagdt hvarje halfår ut en sådan resumé, och jag tror, att den skall verka mycket godt för väckandet af ovaksamma mödrars eftertanke. En och annan angripare uträttar ej mycket, men komma de i samlad trupp, kunna de möjligen tillfoga likgiltigheten ett svårt nederlag. Jag föreställer mig, huru olika denna envist återkommande, oundvikliga rapport till en början kommer att mottagas. På somliga torde den strax verka med öfvervändigande kraft till varning för framtiden, andra komma att, fräsande af förargelse, slunga undan den med ett: »jag behöfver inte ta emot sådant här — det angår inte mej!» — för att om en stund senare af nyfikenhet titta litet på den! Det behöfs bara så mycket till en början: ett frö till eftertanke är därmed ändock utsädd. Var lugn för, att kvinnorna, trots möjlig harm i förstone, ändå till sist läsa den från början till slut och taga intryck af det varningsdigra innehållet. — »Åh, herre Gud, att det är så många på så kort tid!» torde mer än en tankfullt utropa. »Hvem kunde tro det!» Kommer listan till personer, som hafva allt för stor omvårdnad om sina barn för att behöfva varskos på eländet, torde de för det goda syftets skull mer än gärna ursäktas dess ditkomst. Och hvad beträffar de familjer, där olyckorna just hänt, kunna och böra dessa af grannlaghetsskäl förbigås vid listornas kringsändande. Detta låter sig lätt göra med ledning af deras i notiserna uppgifna namn och adresser. Den stenen på börda, som består i en ny erinran till andra om de timade olycksfallen, få de väl tåla, då de redan fått tåla den i tidningarna. — Så en annan sak: hvem bestyr om distributionen? Postverket knappast, det blefve för dyrt, men enskilda, pålitliga kolportörer, som mot en en mycket rimlig afgift skulle åtaga sig att spida listorna i hvarenda lägenhet i hufvudstaden. — Och till sist: hvem skall bestå kostnaderna, hvem skall göra insamligen af uppgifterna? Det senare skulle hvilken hyggelig karl som helst, som jag bad därom, åtaga sig gratis på ett besök i någon daglig tidningsredaktion, där han kunde verkställa afskrifterna ur en s. k. tidningsliggare. Beträffade kostnaderna för sättning, papper och tryckning torde dessa på sin höjd gå till några och femtio kronor, kanske mera, men i alla fall inte mera, än att mången enskild välvillig person, som intresserats för saken, skulle åtaga sig dem. Eller kanske ännu säkrare någon af våra många välgörenhetsföreningar! — Om mitt förslag befunnes praktiskt och sattes i verket, tror jag nog, att dess realiserande på många håll skulle kännas som ett svidande hugg, men här gäller,» slutade doktorn, »att med kraft sätta yxan till roten på det gamla olycksträdet!»

Erny.

Uppmana edra bekanta att oförtöfvadt prenumerera på Idun för senaste halfåret, då de härigenom erhålla det intressanta och rikt illustrerade julnumret gratis.

Välvilja.

Teckning för Idun

af Sylvia.

Det var i en skymningsstund som fru Dyrell gjort sin inflyttning. En och annan af de grannfruar, hvilka tagit flyttlasset med dess enkla bohag i skärskådande, hade funnit, att hon gjorde klokt som undvek dagsljuset, och innan man ens sett en skymt af den lilla änkan, visste man, att hon var en bekantskap, hvilken det icke var värdt att »stå efter».

Den nya hyresgästen delade samma förstuga som fru Haverman, och denna, som hade ovanliga anlag för att ta reda på ställningar och förhållanden, kände noggsamt till, redan innan ett dygn förflutit efter inflyttningen, att den unga änkan under sin mans lifstid sett bättre dagar. Med sjukdom och död hade följt bekymmer, och om fru Dyrell icke lyckats få llnnesömnad för butiker, så skulle hon jämte sina två små döttrar säkerligen omkommit, ty hon skulle kanske förr ha dött än anlitat den allmänna barnhärligheten eller någon asyls gästfrihet.

Fru Haverman kunde icke annat än rycka på axlarna åt en så malplacerad stolthet. När man ej har välbärgade släktingar, som kunna bistå med råd och dåd, så är det bäst att »ta skeden i vacker hand», sade hon.

Visst hade man påstått, att fru Dyrell en gång i tiden haft en rätt vidsträckt och fin umgängeskrets. Men man har nog reda på hvad en sådan är värd.

»Så länge min tunna rann, kände mig både kvinna och man»... Ja, det är minsann icke från i går, man gjort den erfarenheten, att man gärna drar sig en smula för utfattigt folk, och summa summarum af hvad fru Haverman uppsnappat var således, att den stackars änkan, i denna snöda värld, icke hade någon annan än sig själf att förlita sig till.

Naturligtvis föll det fru Haverman icke in att vilja inregistrera fru Dyrell bland sina umgängesvännar, men en vacker dag inträffade mellan dem ett visst närmande. Detta steg till ett slags bekantskap skedde vid ett tillfälligt möte i trappona.

»Jag är själf barnlös», anmärkte i förbigående fru Haverman, »men jag är mycket svag för sådana här småtingar», och härvid strök hon med sin stora, feta hand öfver de små dyrellernas linhåriga hufvuden — en vänlighet, som helt och hållet öppnade den ömma moderns hjärta.

När de båda fruarna efter denna stund sammanträffade, växlade de alltid några ord, och om fru Dyrell icke kunde räknas till ett ungänge, »så kunde man ju alltid dra nytta af henne, på samma gång man gjorde den stackars människans en tjänst», tänkte fru Haverman, som hade rykte och berömmelse af att vara en i högsta grad praktisk och förständig person. Till följd häraf dröjde det icke länge, innan fru Dyrell fick i uppdrag att förfärdiga en del linnepersedlar åt fru Haverman. Denna beställning gafs och utfördes till ömsesidig belåtenhet, i det arbetsgifverskan betingade ett pris som understeg det hon vanligtvis brukat erlägga och arbetstagerskan å sin sida fick mottaga högre betalning än den hon erhöi från butikerna.

Vid sömnadens afslutning blef fru Dyrell för första gången införd i fru Havermans förmak. Den värda damen presiderade där vid en kaffebicka samt uppträdde för öfrigt med sin älskvärdaste beskyddaremin och, då hon fann sin gäst ha ett undfallande och tillbakadraget sätt, så tyckte hon, att hon pratat bort en rätt angenäm stund.

»Det är inte värdt att sätta sig på sina höga hästar», sade hon med en skämtsam nick, »håll därför till godo», tillade hon och räckte fru Dyrell en påse, som innehöll hembakade bullar åt småfickorna. »Bry er inte om att rodna, kära ni... se så, se så, inga tacksägelser», och med ett belåtet leende såg hon efter den bortgående, som aflägsnade sig med en känsla, liksom hade hon börjat gå för »hvar mans dörr». Efter detta hände det emellertid ofta, att hon till barnens förmån erhöi återbara bevis på fru Havermans välvilja. Men som hon hade ett sinnelag, hvilket, utan att vara otacksamt, djupt kände sanningen af: saligare är gifva än taga, så sökte hon som ett slags ringa ersättning i sin mån vara så tillmötesgående som möjligt. Då således fru Haverman, som fortfor på sitt praktiska sätt att draga nytta af den lilla sömmerskan, därtill tyck-

tes finna, att det var bekvämt att ha någon person i närheten, med hvilken man kunde utbyta tankar, så hände det ofta, att fru Dyrell blef inbjuden till en liten kaffekonselj. Fastän hon då många gånger måste ta natten till hjälp för att ersätta dagens försommelser, så ansåg hon sig stå i så stor förbindelse till fru Haverman, att hon ständigt hörsammade hennes minsta vink.

Under de förtroliga stunder, som nu uppstodo, talade de båda fruarna icke allenast om nutidens förhållanden, utan de berörde också förgångna dagar. Att fru Haverman haft en del tusenden i arf samt många tillbedjare för sina fötter, dolde hon icke. Slutligen hade hon lyckliggjort herr Haverman, som å sin sida kanske icke helt och hållet lyckliggjorde henne.

Efter detta erkännande blef fru Dyrell kring-snarjd med frågor. Med ett förläget leende kunde hon ej förneka, att hon i sin första ungdom haft ett tycke, hvilket hennes pappa och mamma dock hade ogillat. Den uppträdande friaren hade varit en obemedlad yngling, visserligen med frisk vilja att skaffa sig ett lefvebröd, men som för tillfället icke kunnat bjuda något annat än obestämda framtidsförhoppningar och utsikten till en långvarig förlofnad.

Det hade visserligen kostat henne många strider och tårar, då hon måste afsäga sig hvad hon då kallade »sin enda lycka», och hon hade tyckt, det var med krossadt hjärta som hon dragit sig från affären, men hon var ju så godt som ett barn och... Åh nej, hon hade icke glömt!... Hon hade honom ännu i kär hägkomst. Men då han i sin förtvifvan reste till Amerika för att vistas hos en där bosatt farbror, så visste hon att det varit ett farväl för lifvet.

Några år efter detta farväl hade hennes föräldrar ifrigt påyrkat, att hon skulle gifva sig med herr Dyrell. Hon hade aldrig ångrat den ingångna förbindelsen. Visserligen hade den på sista tiden medfört en mängd bekymmer, men under mannens lifstid hade hon fört ett lyckligt lif.

Fru Haverman framstötte ett tvifvelaktigt hm!... »Som fästmän bära de oss på sina händer», sade hon, »men som äkta män ha de intet emot att ha dem fria för att begå idel dårskaper. Äktenskapet består af ramlade illusioner... och ni, som många andra, har nog inte alltid haft skäl att rosa marknaden?»

»Jag tror mig alltid ha haft skäl att vara nöjd», svarade den andra med en vacker blick.

»Alltid? Är det inte bra mycket sagdt?»

Den unga änkan, som gärna i lugn vilje sörja salig Alfred, sakkade nekande sitt hufvud.

»Om den döde inte annat än godt!» svarade hon med ett så bestämdt tonfall i sin röst, att fru Haverman icke fann vidare intresse af att beröra äktenskapsfrågan. Men det fanns i stället så många andra ämnen, hvilka voro rent af outtömliga, och främst bland dem grannars och vänners görande och låtande. Härvidlag orerade fru Haverman utan ringaste motsägelser samt hade nöjet att yfvas öfver fina bekantskaper och så att säga flyta ofvanpå samt var för öfrigt mycket nedlåtande och välvilligt stämd mot den lilla ringa och obetydliga fru Dyrell.

»Nu ha vi snart kristnadagen», sade hon en gång. »Den infaller just på en tid, då man med öfversteprästen i »Sköna Helena» kan säga: för mycket blommor!»

Fru Dyrell rodnade. Hon hade just tänkt på en förtjusande bukett, med hvilken hon ville uppvakta Kristina, och hon framkastade ett halfhögt:

»Åt den som har allt är inte lätt att finna en passande gifva.»

»Så säga alla...» Förra året hade en af hennes bekanta till en förströelse i ensamheten velat ge henne en hund — så dumt och barockt!... Denna present skulle ju medföra kostnader, besvär och förargelse. Men en liten fågel... till exempel en kanariefågel, som man kunde roa sig med att göra tam. Vid hvarenda drill skulle hon tänka på gifvaren... En gul fågel i en glänsande bur, prydd med friskt grönt... detta vore en gifva, som hon skulle värdera. Men ingen vore henne nog tillgifven att tänka på att göra henne en dylik fröjd... troligtvis ingen!

Efter detta kände fru Dyrell icke någon ro i sin själ. Vakande eller sofvande plågades hon af tanken på den där kanariefågeln.

Dag efter dag under månader hade hon för egen del gjort några försök till att af sparade penningar köpa nya skodon åt barnen. Skulle hon ha kraft att ta bort ännu flere timmar af nattens sömn? Att lefva på en ännu större förknappning för att bli i tillfälle ersätta de besparingar hon redan gjort, därest dessa

skulle användas till en omtyckt present åt en viss Kristina?

Ja, hon ville och måste visa fru Haverman att... men hon gaf sig icke tid till vidare reflektioner. Hon förstod att vara erkännssam, och hur undfallande hon än var, hade hon en viss stolthet. »Gåfvor och gengåfvor», tänkte hon och skyndade från södra stadsdelen till den norra, där man annonserat om: fåglar till salu.

Efter mycket prut blef köpet afslutadt att till passande dag öfversändas åt fru Haverman, hvarpå fru Dyrell öfver Skeppsbron direkt begaf sig på hemvägen. Härunder hade hon snart nått Råntmästartrappan, där hon bland passagerarna från Djurgården såg en herre komma springande i land och nu vid hennes åsyn stannade som förstena.

»Mia, käraste Mia!» Han hade plötsligt återfått tal- och rörelseförmåga, och i det han fattade hennes händer, som i detta ögonblick maktlösa fallit utmed hennes sidor, tillade han. »Så jag har sökt att få reda på dig... du och din man vistas då inte i Hamburg?»

»Min man... han?...»

»Han?»

»Är död», hviskade hon med darrande, färglösa läppar. »Det var en kusin till Alfred, som med sin familj, förra året, flyttade härifrån... Att du kände igen mig, kära Janne...»

»När man ständigt har dig i tankarna, är det väl inte så underligt.»

»Aldrig i lifvet», sade hon och besvarade hans leende, »trodde jag mig få återse dig!...»

* * *

Det dröjde icke många veckor, innan herr Janne Widén som sin hustru hemförde den enda kvinna han någonsin älskat.

Han var icke längre en medellös yngling, då han återvände till fäderneslandet, utan genom arf efter farbrodern och egen omtänksamhet en rik man.

För den gynnsamma växlingen i sitt öde ansåg fru Widén sig uteslutande ha fru Haverman att tacka. Ty utan ett visst uppköp, skulle hon nog aldrig gjort det ödesdigra mötet, och fru Haverman mottog med nöje de tacksamhetsbevis, som ägnades henne.

Men när lilla fru Widén i eget ekipage körde från den närbelägna, nyligen inköpta egendomen, där de nygifva uppslagit sina bopålar så — ja, man är ju icke mer än människa! — så såg hon på stäten med en känsla, som om hon fått en nagel i ögat. Men hon var dock nog älskvärd att med öppen famn ta emot sin f. d. protegée och för första gången behandlade hon henne som en jämnlige.

Till alla, som ville höra därpå, sade hon sedan, att hon kände en oerhörd glädje öfver att se den stackars människan fått bättre dagar. Ty hon visste, att om det icke hade funnits en viss välvillig varelse — namn ville hon förtiga — som ömmat för och hjälpt och understött den lilla änkan och hennes linhåriga småtingar, så skulle de vid det här laget vandrat omkring med staf i hand i stället för att åka efter egna hästar.

Och alla, som hörde dessa ord, sågo upp mot taket och nickade sedan betecknande mot fru Haverman — det var ju en gammal känd sak, att hon öfvade barmhärtighet.

Iduns läkarartiklar.

(Eftertryck förbjudes.)

V.

Om våra födoämnen.

Några allmänna synpunkter af

Professor Robert Tigerstedt.

(Forts.)

Antaga vi, att den mängd i matsmältnings-apparaten tillgodogjord ägghvita, som en fullvuxen kroppsarbetare dagligen behöfver, uppgår till endast 90 gm, så behöfde han af groft rågröd (mjukt med 8 % ägghvita, hvaraf ³/₁₀ icke tillgodogöres i tarmen) 1607 gm och af arter (det på ägghvita rikaste af våra vegetabiliska födoämnen med 22 % ägghvita, hvaraf

$\frac{3}{10}$ icke tillgodogöras i tarmen) 584 gm. Men vi förtära icke ärterna torra, utan i form af mos eller soppa. Vid ärtmosets tillredning ökas volymen genom upptagande af vatten, så att den färdiga maträtten kommer att väga omkring 2000 gm.

Hvilken människa kan hålla ut med att dagligen förtära 1600 gm mjukt bröd eller 2000 gm ärtmos?

Det är således nödvändigt att genom animaliska födoämnen fylla en del af kroppens ägghvilebehov. Detta hafva i själfva verket åtskilliga vegetarier insett: de förtära visserligen icke kött, men medgifva ägg, mjölk och mejeriprodukter.

Men då är födan icke mera en rent vegetabilisk, ty då ingå ju i densamma både ägghvita och fett från djurriket. Hvad särskildt ägghvitan beträffar, utgör ju ost ett på densamma synnerligen rikt födoämne. Och i smör och mjölk kan ju erhållas allt det fett, kroppen behöfver.

Mot denna form af vegetarism kan därför ur näringslärans synpunkt inga principiella invändningar göras — förutsatt att mängden af ägg, mjölk, smör och ost icke tages alltför liten. Frågan gäller då egentligen endast om vi skola förtära kött eller icke. Med kött förstå vi här icke allenast köttet af nötkreatur, utan äfven musklerna (köttet) af alla andra djurslag samt djurens inre organ, såsom lever, äfvensom blod och alla slag af dessa ämnen framställda varor, såsom korf och annat dylikt.

Mot förtäringen af kött har man hufvudsakligen anfört, att köttet innehölle en mängd ämnen, som på kroppen skulle verka skadligt.

Att köttet kan innehålla för hälsan skadliga beståndsdelar förnekas af ingen. Tvärtom är det just denna omständighet, som framkallat det allt bestämdare framträdande yrkandet på en effektiv köttkontroll genom offentliga slakthus. Däremot finnes intet spår till bevis för att ett ordentligt kött i allmänhet skulle vara skadligt. Har en människa en alldeles afgjord motvilja mot att förtära kött, så finnes ju ingen anledning att tvinga henne därtill. Likaså kan kött vid vissa sjukliga tillstånd verka skadligt, och slutligen måste det medgifvas, att en alltför riklig förtäring af kött kan hafva en ogynnsam inverkan på kroppen.

Men dessa omständigheter och andra med dem likartade, som möjligen ännu kunna framdragas, äro likvisst icke af den art, att de på något sätt skulle motivera köttets uteslutande från raden af våra födoämnen. Tvärtom höra vi uppfatta det som en välgärning för människan, att hon icke i likhet med en mängd djur är hänvisad endast till en enda bestämd grupp af födoämnen, utan kan från många olika håll välja sin föda. Endast härigenom har det blifvit möjligt för människan att underlägga sig hela jorden, från ekvatorn till närheten af polerna. Huru skulle en eskimå kunna lefva utan kött? Men vi behöfva icke gå så långt som till denna mänsklighetens längst mot norr framskjutna utpost, för att inse köttets utomordentliga betydelse såsom födoämne, då vi ju hafva de mest talande exempel på nära håll. Huru skulle en god del af vår fattiga befolkning kunna taga sig fram, om de icke i sill och strömming och fläsk finge billiga, men på samma gång mycket närmande födoämnen? Ty det går som sagt mycket väl an att af vegetabiliska födoämnen jämte ägg, mjölk, smör och ost sammansätta en föda, som tillfredsställer näringslärans alla anspråk — men en sådan föda är jämförelsevis dyr och

fattigt folk har icke råd att kosta på sig så mycket.

Korteligen, det finnes ingen orsak, hvarför en frisk människa skulle afsäga sig bruket af ett genom sin halt af ägghvita och fett, samt genom sin tilltalande smak och sin mångsidiga användning så utmärkt födoämne som köttet.

*

Om vi efter alla konstens regler skulle sammansätta en föda, som i tillräcklig mängd och i riktigt inbördes förhållande innehölle ren ägghvita, rent fett, rena kolhydrat, samt mineraliska beståndsdelar och vatten så mycket kroppen behöfver, så skulle denna likvisst icke tilltala oss, och vi skulle icke i längden kunna hålla ut med den. Orsaken härtill ligger däri, att en sådan föda vore alldeles smaklös. Det är således nödvändigt att födan jämte sina närmande beståndsdelar äfven innehåller ämnen, hvilka, utan att själfva utgöra några näringsämnen, skänka åt födan en lukt och en smak, som göra att vi förtära densamma med nöje.

Man sammanfattar alla sådana ämnen under det gemensamma namnet *njutningsmedel*.

I dagligt tal förstår man med *njutningsmedel* egentligen endast sådana ämnen, som på vårt nervsystem utöfva en stimulerande inverkan, således framför allt sprit, tobak, kaffe och te. Såsom redan af nyss anförda definition framgår, fäster näringsläran en helt annan betydelse vid detta namn.

Rätt kött har föga smak och en lukt, som icke alls är behaglig. En väl stekt bifstek smakar däremot förträffligt och redan dess lukt låter det vattnas i munnen på oss, d. v. s. framkallar afsöndring af spott.

Vid stekningen har således köttet undergått en förändring: under värmens inverkan hafva i köttet bildats vissa ämnen, som saknas i det råa köttet. Dessa ämnen äro *njutningsmedel*.

En ogräddad deg till vanligt franskt bröd har en fadd smak och det faller oss icke gärna in att tillfredsställa vår hungerkänsla genom förtäring af en sådan. Det nyss gräddade brödet är däremot ytterst läckert. Här, likasom i nyss anförda exempel, har genom tillredningen alstrats *njutningsmedel*.

Till *njutningsmedlen* höra således i främsta rummet ämnen, som äga en oss tilltalande lukt och smak, och hvilka bildas vid tillredningen af maten.

I allmänhet tillsätta vi vid matens tillredning eller vid dess servering *kryddor*, såsom peppar, pepparrot, lök, kanel, ingefära, senap, o. s. v., o. s. v. Dessa äro intet annat än *njutningsmedel*, afsedda att göra födan mera smaklig.

Hvarför salta vi maten? Frågan förefaller att vara enkel nog, då vi ju veta att kroppen behöfver koksalt för sitt underhåll, och att koksaltet sålunda är ett näringsämne. Men så mycket salt, som kroppen strängt taget behöfver, finnes nog i vår föda, utan att vi salta den. Men vi salta maten för smakens skull. Koksaltet är således i de mängder, i hvilka vi förtära det, väsentligen ett *njutningsmedel*.

En annan mycket använd vara är likaledes på en gång ett näringsämne och ett *njutningsmedel*, nämligen sockret. Sockret tillhör såsom vi sett kolhydratens grupp och har samma näringsvärde som andra till samma grupp hörande ämnen. Men det skiljer sig från dessa genom att det äger en smak, som i hög grad tilltalar oss. Det är således också ett *njutningsmedel*.

Man vore kanske frestad att säga, att behöfvet af *njutningsmedel* endast utgör en inbillning eller en ovana. Äfven om så vore

fallet, finge vi dock lof att vid anordnandet af vår föda taga hänsyn till densamma, ty en så djupt ingrodd inbillning eller ovana som den ifrågavarande är näppeligen möjlig att utrota.

Saken förhåller sig emellertid icke alls på det viset; tvärtom kunna vi utan svårighet ådagalägga, att *njutningsmedlen* i själfva verket äga en stor fysiologisk betydelse.

De närmande beståndsdelar, som vi intaga med vår föda, skola i våra matsmältningsverktyg undergå en förvandling, som gör dem lämpliga att öfvergå till blodet. Denna förvandling åstadkommes hufvudsakligen genom den kemiska inverkan, som matsmältningsvätskorna utöfva på näringsämnena.

Matsmältningsvätskorna bildas af körtlar, som finnas dels i matsmältningsrörets vägg, dels utanför densamma. Till dessa körtlar höra munspottkörtlarna, som afgifva munspotten, körtlarna i magsäckens inre hinna, som bilda magsaften, bukspottkörteln, i hvilken bukspotten tillverkas, lefvern, som afsöndrar gallan.

Den första mera omfattande kemiska förändring, som födan undergår, äger rum under magsaftens inverkan i magsäcken. I magsäcken afsöndras likvisst icke magsaft ständigt och jämt, utan i allmänhet endast då en sådan behöfves, d. ä. efter förtäring af föda. Nu ligger betydelsen af *njutningsmedlen* just däri, att de förmå framkalla en liflig afsöndring af magsaft, likasom de ju också framkalla en liflig spottafsöndring, hvilken sistnämnda icke heller saknar betydelse, så till vida som spotten är mycket viktig för att svaljningen skall försiggå med lätthet.

För öfrigt kunna vi också hos djuren iakttaga företeelser, som tydligen ådagalägga, att ett behof af *njutningsmedel* verkligen förefinnes. Om man nämligen vill bibringa ett djur, t. ex. en hund, en alldeles smaklös föda, sammansatt af urtvättadt kött, fett och stärkelse, så förtär djuret icke denna, utan att med våld tvingas därtill.

(Forts.)

Falska mynt.

Det finns en hel hop saker, hvilka äro obehagliga för oss att höra och lära, så länge vi äro mänskliga och följaktligen ofullkomliga varelser. Vi ha att välja emellan att höra talas om våra fel och svagheter — och må därvid ihågkommas, att ett upptäckt ondt är till hälften botadt — och att invagga oss i den falska föreställningen, att vi äro så skickliga, dugliga, väluppfostrade, intelligent och högsinnade, som vi böra vara eller kunna blifva, samt i denna inbillning göra oss löjliga.

Ingenting är så löjligt och så förrädiskt som ett litet kotteri för inbördes beundran. Människonaturens själfvisshet döljer sig under det honungsöta talet och det förbindliga leendet, och ingen är så lätt sårad i sin egenkärlek som dessa »hyperaimabla» människor: de tåla knappt att höra talas om ostanvinden, därför att den blåser från deras håll.

De af våra vänner, som säga oss sanningen af hjärtat, äro de bästa, mest själfupoffrande och trogna, vi äga. När det är nödvändigt eller behöfligt, upplysa de oss om sådant, som är obehagligt för oss att höra, och det kan vara svårare för dem att göra det än att låna oss sin sista sedel. Å andra sidan må det ju erkännas,

rekommenderas såsom de bästa och tillförlitligaste preparat för tändernas och munnsens renhållande. Säljas hos de flesta bok- och parfymhandlande i riket samt i parti med hög rabatt hos **Carl G. Leth, Drottningatan 44, Stockholm**, samt hos tandläkare **C. O. Koch, Linköping**.

Tandläkare C. O. Koch — tandpasta **Floriline** och muntinktur **Odontofyl**

att det äfven finnes en hel del öfverdrifna obehagligheter, hvilka ej innehålla mera sanning än de lögner, vi kalla smicker. Att yttra sådana är hvarken ett vänskapsprof eller en förtjänst. Mitt syftemål bör vara, lika litet att misshaga som att behaga, utan blott och bart att säga, hvad som är, och undvika att säga hvad som icke är. När man begär bröd, skall jag icke räkka min tomma hand, ej heller en i fint silkespapper inlagd sten.

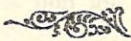
Vi skulle ej för allt i världen vilja sätta i omlopp falska mynt. Men vi blygas ej att dagligen sätta i omlopp falska omdömen och falt smicker. Äro vi ej då i grund och botten utpräglade af falska mynt? Ett hårdt tal detta, menar ni. Ja, vi ha blifvit så pretiösa, att vi knappt våga tala om att meridianen skär ekvatorn för att icke möjligen såra antingen ekvatorn eller meridianen. Men lögn är den osanning, som säges i afsikt att bedraga, och smickra motsvarar på pricken denna definition.

Man har roligare för en stund med en smickrare än med en person, som säger sin tanke rent ut, men den senare är en bättre vän i längden. En fru, jag känner, äger förmågan att under samtalet säga en de mest angenäma och älskvärda saker. Man vore färdig att slå armen kring henne och kyssa hennes hand till tack. En dag förklarade hon helt oförbehållsamt, att hon är förtjust i att höra artigheter, de må vara menade eller ej. Det kom som en kall dusch. Efter ett dylikt yttrande lär väl ingen vara dåraktig nog att finna behag i hennes söta ord.

Må en hvar lära urskilja den oäkta metallen, huru blank den än må vara, från den äkta! Må vi uppskatta efter förtjänst dem, som gifva oss falska mynt!

Men har du vänner, som bruka säga dig sanningen, sök behålla dem! Afstå ej från dem, vore det än för deras vikt i guld! Att säga sanning är kärlek. Detta är den karaktärens stora hemlighet, vi kvinnor behöfva lära. Sanning, äfven i små ting, är den jordmån, i hvilken kärleken slår djupa rötter och växer till ett stort träd.

L. H. J.

Österländska skönhetsstyper.

Några anteckningar för Idun
af Axel En.

Att tvista om smaken är ju aldrig värdt, och att tvista om den individuella skönhetsmaken beträffande hvad som är vackert eller mindre vackert hos det *svagare* könet, som ju äfven kallas det *täcka* könet, är minst sagdt — oridderligt.

Moore säger i en af sina vackra och välljudande sånger bl. a. —

»My only books
were woman's looks,
And follies all they've taught me.»

Låtom oss hoppas, att Moore's erfarenhet utgjorde ett undantagsfall. Ty lärorikt eller icke, har studiet af kvinnlig fägring med säkerhet ständigt upptagit en god del af det starkare könets, — vi kunna ju säga — lärotid.

Litet hvar vet nog, att hufvudbegreppen om kvinnlig skönhet skifta betydligt på olika delar af jorden. Europeen har sin mening, om hur en skön kvinna bör se ut, och

orientalen har sin. Att göra jämförelser mellan en vacker svenska och en »*snedög*» dotter af Kina eller Japan är så hopplöst, ja, till och med riskabelt, att jag endast med stor tvekan vågar ge mig in på detta ämne — på förhand bedjande om alla mina värderade läsarinners benägna öfverseende för de missuppfattningar, till hvilka jag torde komma.

* * *

Som bekant är den österländska kvinnan på grund af religiösa och borgerliga lagar i regeln förbjuden att utom sin herres eller faders hus visa sitt ansikte blottadt. Detta försvårar naturligtvis skönhetsstudiet i väsentlig grad för därtill *icke* berättigade. Men äfven i länder, där det hårda »*slöj*»-systemet blifvit lag, kan en uppmärksam skönhetsforskare dock någon gång påträffa för honom glädjande undantag. Så berättar bl. a. en resenär i österlandet, mr Ernest Bowden, att han stundom lyckats påträffa obeslöjade skönheter såväl på orientaliska gator som i bazarer och — tempel, och han har sedan skrivit många vackra saker om dessa sina rara fynd. Inledningsvis omtalar han, att *cirkassiskan* — som hellre emigrerade till Turkiet än blef en rysk undersåte — är, äfven efter goda europeiska skönhetsbegrepp, en allt igenom behaglig företeelse. Att de s. k. *georginskorna*, som tillhöra en af det asiatiska Rysslands kaukasiska stammar, äro beryktade för skönhet, torde äfven vara bekant. Och denna skönhet, skulle vara i ännu högre grad fängslande om dessa kvinnor läte bli att så godt som emaljera sina fagra drag med en hop ohygglighet i toalettväg. Men modet, det obehagliga modet, föreskrifver äfven dem sina stränga och bisarra lagar.

»De tillbringa», säger en af deras beskrifvare, »en hel dag i veckan bara med att *bada*, det vill här säga med att måla anletsdragen, svärta håret, ögonbrynen och ögonfransarna, så grundligt att det »står sig» till nästa veckas »bad»-dag.» (!)

* * *

Från Kaukasien till *Ceylon* är en lång sträcka. Men många skiftande skönhetsstyper finnas under denna ös härliga och skuggande lunder af palmer, plataner och andra tropiska träd. Särskildt hafva flickorna af den s. k. *Rodiyas*-stammen på *Ceylon* namn om sig att se bra ut.

Som allmänt omdöme kan sägas, att alla ceylonkvinnor ha synnerligen milda och vackra ögon, riktiga sammetsblickar af stor sjäfullhet och djup. En utomordentligt vacker och jämnt bronsfärgad hy är utmärkande för alla *singalesiskor* och *jamilskor*; finnar, fräknar o. dyl. spåras sällan däri. Och denna hudfärg kommer särskildt till heders, när man ser dessa kvinnor iförda sitt hemlands pittorska, i ljusa, behagliga toner hållna klädedräkter. Singalesiskorna sägas vara sina män mycket underdåniga. På grund af ekonomiskäl inträffar ej sällan, att två bröder på *Ceylon* gifva sig med samma kvinna. Men hur fattig en singalesiska än må vara, alltid styr hon så till, att hon kan pryda sina armar, fingrar och sin hals med ringar och smycken af snäckor. Och hon pryder sig smakfullt. Kvinnorna af *Jamil*-stammen äro vanligen vackrare än de af *singales*-stammen; bland de förra är det ej ovanligt att träffa på så behagliga exemplar, att mången europeisk skönhet torde komma

dem efter i fägringsrang, äfven om båda ifördes samma slags dräkt efter europeiskt mönster. *Jamil*-kvinnorna taga också oefftergiffigt första priset bland alla österländska skönhetsstyper. Barnen likna i regeln sina mödrar. Oklädda som de springa omkring, kunna de lätt tagas för verkliga bronskeruber.

De allra flesta af de förmögnare hindukvinnorna äga ej rättighet att obeslöjade framträda för allmänhetens blickar, som det säges på grund af muhamedanismens påtryckning. Men det fanns dock en tid, då förhållandena äfven härutinnan voro annorlunda. Kvinnorna af det gamla Indien åtnjöto en betydligt högre grad af frihet än deras nutida systrar och intogo en berättigad plats i dåtida societeten. Sålunda fanns då ett gammalt bruk kalladt *svayamvara*, som man skulle kunna öfversätta med »*det fria valets*» bruk. Detta bestod uti ett slags sport- eller turneringsfest, där landets ungdomsherrar täflade med hvarandra i ridderliga och martialiska idrotter. Priset utgjorde någon skönhets hand, — alldeles som i våra gamla tornerspel. Ett sådant beryktadt turnament är det s. k. »*Mahabharata*», som kung *Drupada* anordnade med sin dotter som pris. Ett annat sådant beskrives elegant af sir Edwin Arnold i hans verk »*The Light of Asia*». Sålunda har man äfven i hinduernas gamla litteratur en historia om ridderlighetens kamp för det sköna.

Kasimirs kvinnor äro bekanta för utmärkt fägring. Men svårigheten är att få se dem och ännu svårare att få en fotografi eller annan slags bild af dessa kvinnor. Särskildt taga här de högre klassernas kvinnor skönhetspriset. En typisk hinduskönhets hy är just lagom mörk för att gifva en varm stämning åt hennes fägring, hennes drag äro regelbundna, hennes stora svarta ögon med deras trolliska glans skuggas af långa silkeslena ögonfransar, och hennes händer och fötter äro utsökt små och af ädel form, rösten är ljuf och smekande och rörelserna fulla af behag. Men äfven bland kvinnor af »folket» kunna dylika behagliga företeelser påträffas. Ehuru tätt beslöjade, som man får se dem på gatorna, väcka de ofta europeers beundran genom smidighet och graciös gång; juveler och andra prydnader användas i större öfverflöd af hindukvinnorna än af andra orientalskor, och den förskräckliga — *näsringen* är ofta så stor att den måste fasthållas vid öronen med en liten kedja för att ej hindra munnens funktioner.

Äfven bland dem finnas — varietéartister s. k. »*Nautch*» eller danserskor. Särskildt i *Bombay* äro dessa mycket behagliga med sina leende, glada ansikten, stora ögon och intelligent blickar. Mer än en europé har blifvit hänförd af dessa danserskors behag. De uppfostras i verkliga skolor, få lära sig läsa och skriva och böra utan jämförelse räknas till Indiens mest kultiverade kvinnor. De kunna icke blott dansa och sjunga, utan hvad märkligare är — de skriva sina sånger *själfva* och komponera äfven *själfva* musiken därtill. Likaså smakfull och fängslande som deras dräkt är, lika osmakligt enligt europeiska begrepp är deras sätt att anordna det rika och i sig själfvackra håret, som benas midt äfver hjässan mot nacken och upplägges i tunga, fula lockbubblor vid tinningarna. Denna föga artistiska coiffure ger ansiktet oftast ett dumt och föråldradt

utseende, och ändå är, eget nog, denna »prydnad» en af deras största klenoder eller låtom oss säga — »svagheter.» Det torde böra påpekas att dessa danserskors prestationer på scenen ej hafva det minsta att skaffa med våra moderna, europeiska varietédivors vågade, ekvilibristiska bensprättlingar, utan äro de alla utmärkta af kvinnlig grace och aktningvärdt behag.

(Forts.)

Ur notisboken.

På besök i hemlandet. för att gästa släktingar, befinner sig för närvarande fröken *Hildegard Werner*, sedan flere år tillbaka bosatt i England. Hon har, såsom vi meddelat i nr 16 af *Idun* för år 1893, där hennes porträtt ock finnes intaget, grundlagt ett ansett musikkonserveratorium i Newcastle on Tyne och i samband därmed bildat en berömd orkester af idel damer, den enda i sitt slag i England. Äfven på ett annat område, det publicistiska, har fröken *Werner* skapat sig ett namn, och hon har därvid uppträdd såsom skriftställarinna icke blott på det musikaliska gebitet, utan äfven på det sociala. Den engelska tidningsvärlden har också vetat att uppskatta den främmande kollegan. Sålunda tillhör fröken *Werner* det första hundratalet medlemmar i »*Womens Journalists*» samt är den enda utländska kvinnliga journalist, som kallats till medlem i »*The royal chartered institution of journalists*».

Vårt land står i många afseenden i tacksamhetsskuld till fröken *Werner* för den uppmärksamhet, hvarmed hon följer tilldragelserna i sitt hemland samt gör dem bekanta för den engelska publiken.

*

Dödsfall. I tisdags afled å Dalarö, efter långvarig sjuklighet, änkefru *Emma Benedicks*, född *Benedicks*, sedan 1888 änka efter österriskiske generalkonsuln härstades *Carl Benedicks*. Närmaste dödsorsaken var hjärtförlänning.

Fru *Benedicks*, som vid sin död uppnått 69 års ålder, har gjort det vackraste bruk af den högst betydliga förmögenhet, hvaraf de båda makarna voro i besittning, genom utöfvande af en stor och omfattande välgörenhet. Ett stort antal människovänliga stiftelser så väl som enskilda behöfvande understödde hon med frikostig hand. Till hufvudstadens samtliga skollofskolonier utdelade hon ärligen bidrag. Ett varaktigt minne af henne är den asyl för ålderstigna fruntimmer, som hon grundlagt vid *Djursholm*, och öfver hvilken hon intill sin död själf hade öfveruppsikten. Ett annat varaktigt minne har hon beredt sig genom de ganska betydliga bidrag hon lämnade till *Jakobs kyrkas* förskönande, och hvilka möjliggjort bl. a. anskaffandet af de dyrbara målade fönstren.

Själf barnlös, sörjes hon närmast af anförfvanten; men snart sagdt oräkneliga äro de, som skola med dem välsigna hennes minne.

Teater och musik.

Kungl. operan öppnade den nya säsongen i måndags med uppförandet af »*Mefistofeles*». Hufvudpartien innehades som förut af fru *Östberg* (*Margareta—Helena*) samt hrr *Ödmann* (*Faust*) och *Söderman* (*Mefistofeles*). Den förstnämnda, hvars stämman fortfarande bibehåller sig ovanligt väl, erhöll efter sitt briljanta utförande af tredje akts fängselsescen en bukt och en lagerkrans. Hr *Ödmann* skördade ock flere gånger välförtjänt bifall. I *Pantalis*' lilla parti fick man nöjet höra fru *Lindens* varma, sköna altstämma. Operan var väl inöfvad af hr *Henneberg*.

Med hänsyn till de många resande, som vid denna årstid besöka hufvudstaden — halfva antalet af den talrika publiken i måndags utgjordes nog af resande — har k. operadirektionen uppgjort en så omväxlande repertoar som möjligt. Sålunda har denna veckas repertoar för hvarje afton bjudit på en ny repris: »*Mefistofeles*», »*Mignon*», »*Romeo och Julia*», »*På Sicilien*» och »*Orfevs*», »*Carmen*» etc.

K. operans första nyhet under den nu ingångna

säsongen torde vara *Massenets* opera »*Manon*», hvilken på flere af utlandets operascener vunnit afgjord framgång. Bland förestående, ej på länge hörda repriser kunna nämnas »*Ifigenia i Aulis*» och »*Trollflöjten*».

Arenateatern uppför i morgon lördag för första gången det amerikanska militärdramat »*Shenandoah*».

Far.

Skiss för *Idun* af

Elin Ameen.

(Forts.)

»Ni tycker om att dansa?» sade *Sterner*, i det de hvilade efter första hvarvet.

Hon fläktade sig med sin näsduk, någon solfjäder hade hon ej.

»Ja, jag har så roligt,» svarade hon, »jag har aldrig förr varit på en riktig bal. Det var bra snällt af morbror och moster att bjuda mig i dag.»

Morbror och moster! Det slog honom plötsligt, att han aldrig blifvit presenterad för henne samt att han ej hade en aning om hennes namn. Då han bad henne ursäkta denna brist på etikett, log hon och svarade, att hon visste ju hvem han var, att de redan känt hvarandra, sedan han var inne i butiken. »Jag heter *Björk*», tillade hon. »*Ingrid Björk*.»

»Och hvem är moster och morbror?»

Hon blef mycket förvånad, ty hon var så van vid, att allä i en småstad kände till hvarandra. Det var ju målarmästar *Jonson* och hans hustru. Kände han inte morbror?

Jo, honom hade han sett ett par gånger. *Jonson* var en framstående kommunalman och en af det lilla samhällets mest ansedda borgare. Jaså, det var hennes morbror.

Ne-*ej* — det var han nu inte — hon var egentligen alls inte släkt med dem — men de voro hennes fosterföräldrar.

»Har ni då inga egna föräldrar mera?»

Han ångrade sin fråga i samma ögonblick han gjort den, då han såg hvad verkan den hade på henne. Hon blef först mörkröd och sedan alldeles hvit. Hennes ögonlock sänktes, hennes läppar darrade, och hennes fingrar rörde sig nervöst om näsduken, som hon tvinnade hop till en boll.

»Jag har ingen i hela världen att hylla mig till mer än morbror och moster,» svarade hon sakta med skälfvande röst.

Då han förstod, att det var ett ömtåligt ämne han råkat vidröra hos den föräldralösa, bytte han skyndsamt om samtalsämne, och snart därefter dansade de åter ut. Men han märkte, att hennes dans ej längre var så lätt och glad; hon dansade mekaniskt, icke som förut med lif och glädje.

När festen var slut och balgästerna troppade af, gick han samtidigt ned för trappan med henne och hennes fosterföräldrar. Hon hade kastat en hvit, mjuk sjal öfver hufvudet och slingrat den om halsen, så att snibbarne föllo ner på ryggen. Han tyckte, att hennes ansikte såg ut som ett af dessa fina, mjuka änglaanleten, hvilka från bilderböcker och julgranen blicka oss till mötes från en sky af hvita moln; rent, oskyldigt, barnsligt, och likväl med ett djup af tankar och känslor i sina ögon.

Han hade samma väg som de, och han följde dem till deras port. *Ingrid* talade

nästan ingenting under vägen, men målarmästarn förde i stället ordet. Han hade en gång haft sina brinnande konstnärsdrömmar, men måst uppgifva dem och ägna sig åt måleriet som handverk. Han var en man med godt förstånd och en viss grad af bildning, och han uttryckte sig cirkladt och i väl valda ordalag. Hans hustru föreföll att vara en duktig, hederlig gammal fru, som gick upp i sina husmoderliga plikter, en trefflig språk- som hvardagsmänniska, som hade ett godt hjärta, men ingen högre andlig begåfning.

Målarmästarn berättade, att han lämnat verkstaden åt en son, då hans ögon blifvit sjuka och handen darrande. Visst voro deras omständigheter knappa, men litet hade han nog sparat, sonen gaf en viss procent af inkomsten, och så gick det. Huset de bodde i var deras eget, och han hade inkomst af de lägenheter han hyrde ut. Han talade äfven om sin samling af gamla kopparstick, som han var stolt öfver. Ville härads höfdingen komma upp en dag och se dem eller kanske han ej intresserade sig för sådant? Jo, det gjorde han visst — i synnerhet för änglahufvuden i hvita moln, höll han på att säga, men hejdade sig och frågade i stället, om han finge komma nästa söndag förmiddag, i det han i hast räknade ut, att då vore *Ingrid* ledig och skulle vara hemma. Målarmästarn svarade, att han vore välkommen, och som de voro vid porten, togo de godnatt af hvarandra. *Sterner* höll *Ingrids* hand ett ögonblick i sin. Hon hade tagit af sig handskarne och hållit händerna i muffen — och när han kände den mjuka, varma, lilla handen i sin, fick han en stark lust att trycka den till sina läppar, sina ögon, känna den mot sin kind. Men morbror och moster stodo bredvid — han tryckte den endast ömt, dröjande med ett mjukt, fast tag i sin, i det han sade »godnatt».

När han gick hem, tänkte han på henne, och det blef honom varmt och vekt om hjärtat. Han skulle vilja se de allvarliga ögonen stråla af ungdomslust och ungdomsglädje — den var så onaturlig den blicken i en adertonårigs ögon. Hur hade den kommit dit? Hvem var hon egentligen? Hvad visste han om henne? Intet. Men på henne tänkte han, om henne drömde han, och han längtade med otålighet, till dess han skulle få återse henne.

När han på söndags förmiddag kom upp till *Jonsons* och ringde på, öppnade *Ingrid* för honom. Hon var iklädd ytterplagg och skridskorna hängde öfver armen.

»Skall ni gå ut?» frågade han med en ton af sviken förväntan.

»Ja, så länge isen ligger, går jag hvarje söndag på skridskor; jag måste ha den motionen, och det är det roligaste jag vet — roligare än att dansa.»

Hon skrattade.

»Är det på *Tjärnet* i skogen?» frågade han.

Hon nickade jakande. Han stod ännu med hatten i hand och funderade på att följa henne, men i detsamma kom *Jonson* ut och hälsade honom välkommen samt drog honom in med sig. Till sin missräkning fann han dock härads höfdingen vida mindre intresserad af taflorna än han väntat, och efter en kort stund, hvarunder han varit mycket förströdd, tog *Sterner* afsked. Han gick med skyndsamma steg upp till sitt för att hämta sina skridskor och därefter ut,

Extra fin Marsala

(Qualité Inghilterra) härstades lagrad sedan 1891. Vid undersökning af härv. handelskemist befunnen enl. analys fullgod. Pris kr. 1:25 pr butelj. Finnes endast hos

K. A. Nydahl & C:o
Stockholm, 2 Stureplan.
Riks- och Allm. telefon.

Tandläkare dr Geo. Forssmans
 nya preparat för tandernas vård:
Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandinktur
 Annas & de Aestas apotek, i partimaffaker o. hos
 hrr handlande. Partiförsäljning för Svea, Stockholm,
 Bendix, Josephson & C. O., 11 Regeringsg.

landsvägen framåt och in i skogen, där det blanka Tjärnet låg med sin mörka, jämna is, omgivet på alla håll af skogens evigt gröna, nu af rimfrost glittrande granar.

En hel hop af stadens ungdom var samlad där, och han upptäckte snart Ingrid bland dem. Hon flög fram öfver isen. Hon hade rosor på kinderna, och det sorgsna i hennes ögon hade gifvit vika för en blick, strålände af nöje och ifver. Hon såg honom ej först, men i det han på sina skridskor närmade sig henne, kände hon strax igen honom. Hon fattades af en barnslig fruktan, ett begär att fly undan honom. Hvarför kom han efter henne, ty det var efter henne han kom, det förstod hon nog. Icke var det bruk hvarken i hufvudstaden, därifrån han kom eller i deras landsortsstad, att så fina herrar sökte upp och umgingos med butiksflickor och handtverksdöttrar!

Men hon kunde icke hindra, att han kom och frågade, om de skulle gå tillsammans. De knöto händerna ihop i kors och ilade så fram öfver isen. Snart tänkte hon ej på annat än nöjet af själfva sperten. Tänk, att hon kunde se så tindrande glad ut, att hennes ögon kunde le i kapp med hennes mun — det hade han aldrig trott! Det fattades henne endast färg på kinderna och glans i ögonen för att hon skulle bli riktigt vacker, och nu var hon vacker, så att han ej kunde taga sina ögon från hennes ansikte.

Han följde henne ända hem till hennes port. Hon hade hela tiden talat glad och obesväradt med honom, om äfven ett och annat anfall af blyghet kommit öfver henne. Han hade snart fått reda på, att hon ej

var obildad, utan tycktes hafva fått en tämligen god uppfostran. Men hon var ännu endast ett barn, och som ett barn behandlade han henne, med godmodig skämtsamhet och en viss öfverlägsen, beskyddande, halft faderlig vänlighet. Hon såg också upp till honom som något oändligt öfverlägset, undrande och beundrande, glad öfver det intresse han visade henne och på en gång stolt och blyg öfver att han gjort sig till hennes kavaljer.

Under den följande veckan var han för det mesta bortrest. Där var ett styggt mål på landet, som skulle tagas reda på och som fordrade mycken tid och omtanke.

På söndagen träffades de åter på Tjärnets blanka is, och hon var vacker och hon var glad. Han låg på knä och spände på henne skridskorna, och han höll hennes händer fast slutna i sina, i det de åkte fram öfver banan. Hennes kinder brunno, hennes ögon lyst med bländande stjärnglans, och han såg djupt in i dem med varma, längtande blickar, men där var alltjämt något där bakom, innerst, som han ej förstod att tyda.

På hemvägen, när de två vandrade på den knarrande snön vägen fram till staden, blef det honom för öfvermåktigt. Han måste säga det, mot sin vilja, mot sitt resonerande förstånd. Han, som varit den lilla butikfrökens öfverlägsna riddare, hade blifvit helt blek, och hans hjärta klappade våldsamt, när han frågade, om hon ville bli hans hustru, ty hon höll hans lefnadslycka i sin lilla hand, och nu hade hon blifvit hans härskarinna, som ägde makten att gifva!

Hon hade blifvit ännu blekare än han,

och öfver ögonen sänkte sig en dimma, som af djup smärta, hvilken tog bort all deras glans.

Han stannade, fattade hennes händer och bad ånyo — bad som för sitt lif. Men hon drog sakta sina händer ur hans och fortfor att gå framåt.

Det hade kommit så oväntadt, sade hon, i det hon höll ögonen fästade på marken, hon hade aldrig haft en tanke ditåt, och hon kunde inte fatta det.

»Det kan aldrig bli,» sade hon.

Han ville veta hvarför — älskade hon honom ej — då ville han vinna hennes kärlek, om hon blott ville ge honom lof därtill.

O, hur hade så mycken kärlek kommit på hennes lott! frågade hon sig själf. *Måste* hon afstå därifrån — kunde det aldrig bli? Hon bad om tid, och hon visste att detta medgifvande var en feighet af hennes hjärta, som pockade på att få älska och älskas.

»Inte längre än tills i afton,» svarade han.

(Forts.)

Innehållsförteckning.

Hedda af Klercker (med porträtt); text af L. S. — Sensommar; poem af Gustaf Meyer. — När »änglavakten» sviker; af Erny. — Välvilja; teckning för Idun af Sylvia. — Iduns läkarartiklar. V: Om våra födoämnen; några allmänna synpunkter, af professor Robert Tigerstedt. (Forts.) — Falska mynt; af L. H. J. — Österländska skönhets typer; några anteckningar för Idun af Axel En. — Ur notisboken. — Teater och musik. — Far; skiss för Idun af Elin Ameen. — Fidsfördrif.

Sidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Charad.

Mitt första finnes af många slag;
 Det skiljer folken af skilda raser,
 Af färger, typer — ja, hvad vet jag!
 För fjädrad skara det ock kan vara
 Ett värn mot stormar och nöd och fara.

At mannens klädnad det ger behag.

Det kan den starke till jorden fälla,
 Ja, kanske döden åt honom bringa.
 Ibland förråds det af toner gälla,
 Ibland man hör det när klockor ringa;

Där striden rasar på blodig hed
 Det ock är med.

Mitt andra kommer ej hvarje dag,
 Med posten kan man det icke sända,
 Ibland det kommer blott till behag,
 Ibland till ledsnad; — till jordens ända

Man gärna gifve det då transport,
 Om blott man öfvats i sådan sport.

Mitt första, andra uti förening
 En *helhet* bilda, som man bör frukta;
 Det värda paret — det är min mening —

Är sammanfogadt att högmod tukta,
 Det högmod, som sig ett uttryck tar,
 När fulla lador och loft man har.

S. L.

Anagram.

- 1) Det till pronomen räknas får,
 Och nu i genetivus står.

- 2) I samma form jag nu ock ställer
 Ett väsende, som evigt galler.

- 3) Af gracerna han skönhet fått
 Sitt lif för konst och nöje blott.

- 4) I solens ljus hans korn bli skära
 Och vinden låter han dem bära.

J. S.

Fyrkantgåta. (Fyra namn.)

a	a	e	e
i	i	k	l
m	m	n	o
o	r	r	r

Raderna läsas från vänster till höger samt uppifrån och nedåt.

S. L.

Kameleont-gåta.

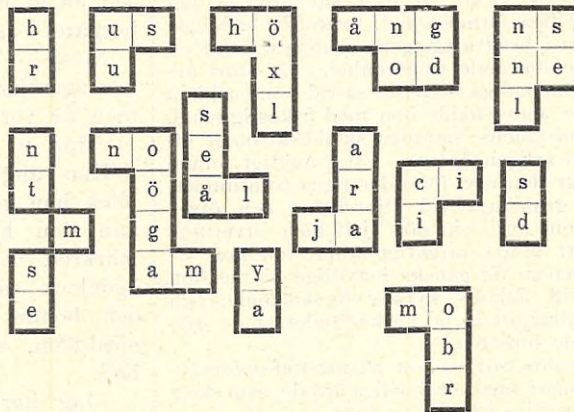
Med o är jag ett namn,
 Med å en pärla,
 Med u en hufvudbonad,
 Med y ett namn.

Sibylla.

Femton inkapslade geografiska namn.

Så ondt du har i halsen, sofver du något utan att taga sömmedel? Oskadligt sade ju doktorn att det var, men i en viss grad brukar sådant verka menligt. Hvar var theet köpt, hon vet hvar det såldes, sa' Ulla, när hon bar in ved nyss, en hel trafve i marmorspisen. Tag ren nate, låna gerna båten, men ro den sedan försiktigt. Ni måste sätta en ny haspe

Mosaik-uppgift.

Slut- och begynnelsebokstäfverna bilda namnet på en blomma och en ädelsten. Orden äro: en orolig inkomstkälla; en östgötasocken; kräfvär hjärta och takt; en färg; förekommer i vatten; finnes till hvarje källare; en dygd.

b-g.

i er låda. Ropa du, annars kunna de tro jag är otåligast.

b-g.

Länkgåta.

De skilda länkarne, rätt sammanfogade, bilda namnet på en för turister väl bekant liten del af vårt land.

Vårt första kan man i ungdomsåren, Samt äfven sedan — dock ej så ofta. Vårt andra passar ock bäst för våren, När livets blomster än friska dofta. Bland nära fränder, en duktig skara, Som små och stora, än äro gröna. Vårt tredje tyckes en oldfar vara, Patriarkalisk, med former sköna. Gärdu på stranden, där hafsvågsköljer, Så skall du finna helt visst vårt fjärde, Men insjövassen för ögat döljer Vårt femte (sista), som ock har värde.

S. L.

Lösningar.

Logografen: Tafla: fal, aflat, tal, lat, fat, laf, alf, al, flat.

Diamantgatan: h, ful, fager, bugstor, letar, ror, s.

Ifyllningsgatan: Glarus: 1) godbit, 2) lerfat, 3) auk.ot, 4) räfsax, 5) ulster, 6) socken.

Schack-charaden: Ljudväg.

En klosterklocka, klar och ren,
 Igenom rymden klingar;
 Med sitt första kallar den
 Till bön i midnattstimm.
 Men på mitt andra nu höjes där
 Ett skepp, som nalkas de dolda skär,
 Och en mitt hela kan snart nå
 Från strandadt skepp till klostret dä.

